

Verklaring inzake de belangrijkste ongunstige effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren

Financiëlemarktdeelnemer: Stichting Pensioenfonds voor Personeelsdiensten (LEI 724500C9X5DJREYB6961)

Samenvatting

Stichting Pensioenfonds voor Personeelsdiensten (LEI 724500C9X5DJREYB6961) heeft op 16 december 2022 het MVB-beleid geactualiseerd en vastgesteld (en opnieuw geactualiseerd en vastgesteld op 9 november 2023) én neemt hiermee ook vanaf 1 januari 2023 de belangrijkste ongunstige effecten van haar beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren in aanmerking. Dit document omvat de geconsolideerde verklaring over de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren van Stichting Fonds voor Personeelsdiensten (hierna: 'StiPP' of 'het fonds').

Deze verklaring inzake de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren heeft betrekking op de referentieperiode 1 januari 2023 tot en met 31 december 2023.

Er wordt gesproken van 'meest ongunstige effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren' wanneer het doen van een belegging op een substantiële manier negatief kan bijdragen aan belangrijke aspecten op het gebied van mens, milieu, maatschappij (zoals mensenrechten en werkgelegenheid) en governance (zoals eerlijk bestuur en corruptie). Om in kaart te brengen in hoeverre er sprake is van negatieve impact is er op basis van Europese wetgeving een universele lijst aan indicatoren opgesteld die dit meetbaar kunnen maken.

De verklaring inzake de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren bevat de volgende onderdelen:

- De identificatie en prioritering van de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren;
- De belangrijkste ongunstige effecten;
- Het engagementbeleid van StiPP;
- De verwijzing naar internationale normen;
- Een historische vergelijking.

De referentieperiode van 1 januari 2023 tot en met 31 december 2023 is de eerste referentieperiode waarover het fonds de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren aan de hand van vastgestelde indicatoren meet en rapporteert. De totale lijst van verplichte en additionele, door StiPP toegevoegde indicatoren bestaat uit indicatoren die onderdeel zijn van het maatschappelijk verantwoordelijk beleggingsbeleid (hierna: 'MVB-beleid') van het fonds, maar ook uit indicatoren waarop geen actief beleid wordt gevoerd.

De indicatoren die onderdeel zijn van het MVB-beleid van StiPP zijn:

- Schendingen van de beginselen van de VN Global Compact;
- Het aantal geconstateerde gevallen van ernstige mensenrechtenproblemen en -schendingen;
- De omvang van broeikasgasemissies (BKG).

In de referentieperiode is bij StiPP geen belegging gedaan in bedrijven die schendingen van de VN Global Impact kenden (de eerste indicator). Ook de tweede indicator (mensenrechtenproblemen en -schendingen) is niet geraakt. Met betrekking tot de derde indicator, beleggingen in ondernemingen zonder initiatieven voor koolstofemissiereductie, is het aandeel in de beleggingsportefeuille van StiPP 15,6%. Dit aandeel is lager dan in 2022, toen het 19,0% was. StiPP zet zich in om in het percentage van deze indicator verder te verlagen.

Summary

Stichting Pensioenfonds voor Personeelsdiensten (LEI 724500C9X5DJREYB6961) has updated and defined its SRI policy on December 16th 2022. As a result it will take into account the most important adverse effects of its investment decisions on sustainability factors from January 1st 2023. This document includes the consolidated statement on the most important adverse effects on sustainability factors caused by Stichting Pensioenfonds voor Personeelsdiensten's (hereafter: 'StiPP' or 'the fund') investment decisions.

This statement on principal adverse impacts on sustainability factors covers the reference period from January 1, 2023 to December 31, 2023.

Adverse effects of investment decisions on sustainability factors arise when investments have a significant negative impact on people, environment, society (human rights and employment) and governance (fair governance and corruption). To define the possible negative impact, European legislation provides a universal list of measurable indicators

The statement on the most important adverse effects on sustainability factors includes:

- Identification and prioritization of key adverse effects on sustainability factors;
- Key adverse effects;
- Engagement policy;
- Referral to international standards;
- A historical comparison.

The reference period from January 1, 2023 to December 31, 2023 is the first reference period for which the pension fund measures and reports principal adverse effects based on indicators. The entire list of required and additional indicators includes indicators that are part of the fund's socially responsible investment policy (SRI policy) and indicators for which no active policy is pursued.

The entire list of required and additional indicators include indicators that are part of the fund's socially responsible investment policy (hereafter: 'SRI policy') and indicators for which no active policy is pursued.

Indicators that are part of StiPP's SRI policy are, among others:

- Violations of the UN Global Compact principles;
- The number of observed cases of serious human rights issues and violations;
- The extent of greenhouse gas emissions (GHG).

Beschrijving van de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren

Hieronder vindt u een overzicht van de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsindicatoren waarmee het fonds rekeninghoudt. Hierin is aangegeven welke maatregelen StiPP onderneemt om de ongunstige effecten te beperken. Deze maatregelen bestaan uit de volgende ESG-beleidsinstrumenten: uitsluiten, ESG-integratie, normatieve en thematische engagement en stemmen. Meer informatie over deze beleidsinstrumenten en de toepassing daarvan door StiPP is te vinden in het MVB-beleid van het fonds: <https://www.stippensioen.nl/media/kgdntej/mvb-beleid.pdf>

Onderstaande tabel bevat per onderkende indicator voor ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren de volgende kolommen:

- De kolom *Parameter* beschrijft de maatstaf die wordt gebruikt om de indicator te kwantificeren;
- In de kolommen *Effecten 2023* en *Effecten 2022* wordt de gemeten impact weergegeven voor de betreffende indicator in het vermelde beleggingsjaar;
- In de kolom *Toelichting* wordt beschreven of de betreffende indicator onderdeel uitmaakt van het MVB-beleid en op welke beleggingscategorieën de indicator van toepassing is;
- In de kolom *Genomen maatregelen en voor de volgende referentieperiode geplande maatregelen en vastgestelde streefdoelen* wordt vermeld welke maatregelen het fonds heeft genomen om de effecten van de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren te beperken.

Indicatoren voor ondernemingen waarin is belegd						
Indicator ongunstige effecten op duurzaamheid (PAI)	Parameter	Effecten 2023	Effecten 2022	Toelichting	Genomen maatregelen en voor de volgende referentieperiode geplande maatregelen en vastgestelde streefdoelen	
KLIMAAT- EN ANDERE MILIEU-INDICATOREN						
Broeikasgasemissies	1. BKG-emissies	Scope 1-BKG emissies	63.596,3 ton	65.221,3 ton	Scope 1-BKG-emissies betreffen de hoeveelheid directe BKG-emissies die	ESG-integratie door een CO ₂ -reductiestrategie voor de aandelen en

					<p>ondernemingen uitstoten door de uitoefening van hun bedrijfsactiviteiten uitgedrukt in ton CO₂-equivalent per jaar.</p> <p>Emissies kunnen gerapporteerd of geschat zijn.</p> <p>Lagere BKG-emissies duiden op minder absolute directe (scope 1) BKG-uitstoot van de de beleggingsportefeuille.</p> <p>Dit is onderdeel van het MVB-beleid van StiPP.</p> <p>Toegepast op aandelen en bedrijfsobligaties.</p>	<p>bedrijfsobligaties in de beleggingsportefeuille. Zie de toelichting op de genomen maatregelen bij PAI 1: <i>Totale BKG-emissies</i>.</p>
		Scope 2-BKG-emissies	22.499,7 ton	22.888,7 ton	<p>Scope 2-BKG-emissies betreffen de hoeveelheid indirecte BKG-emissies die ondernemingen uitstoten door de inkoop van energie uitgedrukt in ton CO₂-equivalent per jaar.</p> <p>Emissies kunnen gerapporteerd of geschat zijn.</p> <p>Lagere BKG-emissies duiden op minder</p>	<p>ESG-integratie door een CO₂-reductiestrategie voor de aandelen en bedrijfsobligaties in de beleggingsportefeuille. Zie de toelichting op de genomen maatregelen bij PAI 1: <i>Totale BKG-emissies</i>.</p>

					absolute indirecte (scope 2) BKG-uitstoot van de de beleggingsportefeuille. Dit is onderdeel van het MVB-beleid van StiPP. Toegepast op aandelen en bedrijfsobligaties.	
		Scope 3-BKG-emissies	640.205,9 ton	512.953,4 ton	Scope 3-BKG-emissies betreffen de hoeveelheid indirecte BKG-emissies die ondernemingen uitstoten door in de waardeketen buiten Scope 1 en Scope 2 uitgedrukt in ton CO ₂ -equivalent per jaar. . Emissies kunnen gerapporteerd of geschat zijn. Hogere BKG-emissies duiden op meer absolute indirecte (scope 3) BKG-uitstoot van de de beleggingsportefeuille. Dit is (nog) geen expliciet onderdeel van het MVB-beleid van StiPP.	ESG-integratie door een CO ₂ -reductiestrategie voor de aandelen en bedrijfsobligaties in de beleggingsportefeuille. Zie de toelichting op de genomen maatregelen bij PAI 1: <i>Totale BKG-emissies</i> .
		Totale BKG-emissies	725.212,8 ton	598.843,0 ton	Dit is onderdeel van het MVB-beleid van StiPP en wordt toegepast op	ESG-integratie door een CO ₂ -reductiestrategie voor de aandelen en

					<p>aandelen en bedrijfsobligaties.</p>	<p>bedrijfsobligaties in de beleggingsportefeuille.</p> <p>Doelstelling is om de CO₂-voetafdruk (scope 1 en 2) te verkleinen in lijn met de Climate Transition Benchmark (CTB). Dat wil zeggen dat bij aanvang de gemiddelde emissies 30% lager moeten zijn dan de referentiebenchmark en de emissie vervolgens elk jaar met 7% moeten dalen. De meest CO₂-intensieve bedrijven zoals kolenbedrijven (omzetgrens 10%) en teerzand (omzetgrens 0%) worden uitgesloten in de portefeuille. Daarnaast wordt een best-in-class beleid gevoerd in bepaalde beleggingscategorieën waaronder aandelen zodat de minst duurzame bedrijven worden uitgesloten. StiPP gaat in dialoog met een selectie van bedrijven waarvan de reductie-doelstellingen onvoldoende zijn en moedigt deze bedrijven via de dialoog aan om hun klimaatplannen in lijn met internationale standaarden op te stellen.</p>
--	--	--	--	--	--	--

	2. Koolstofvoetafdruk	Koolstofvoetafdruk	291,2	289,8	<p>De koolstofvoetafdruk is de hoeveelheid BKG-emissies (scope 1, 2 en 3) van de beleggingsportefeuille uitgedrukt per EUR miljoen belegd vermogen. Deze indicator wordt verkregen door de BKG-emissies van de ondernemingen te delen door de ondernemingwaarde (uitgedrukt in Enterprise Value), en te aggregeren naar portefeuilleniveau.</p> <p>Een hogere koolstofvoetafdruk duidt op meer BKG-uitstoot per EUR miljoen belegd vermogen via de beleggingsportefeuille.</p> <p>Emissies kunnen gerapporteerd of geschat zijn.</p> <p>Dit is onderdeel van het MVB-beleid van StiPP.</p> <p>Toegepast op aandelen en bedrijfsobligaties.</p>	Zie de toelichting op de genomen maatregelen bij PAI 1: <i>Totale BKG-emissies</i> .
	3. BKG-intensiteit van ondernemingen waarin is belegd	BKG-intensiteit van ondernemingen waarin is belegd	800,8	779,0	<p>De BKG-intensiteit is de hoeveelheid BKG-emissies (scope 1, 2 en 3) van de beleggingsportefeuille</p>	Zie de toelichting op de genomen maatregelen bij PAI 1: <i>Totale BKG-emissies</i> .

					<p>uitgedrukt in de omzet van de onderliggende bedrijven. Het laat de BKG-intensiteit zien van de ondernemingen in de beleggingsportefeuille. Deze indicator wordt verkregen door de BKG-emissies van de ondernemingen te delen door hun omzet, en te aggregeren naar portefeuilleniveau.</p> <p>Een hogere BKG-intensiteit duidt op meer BKG-uitstoot per EUR miljoen omzet van de ondernemingen in de beleggingsportefeuille.</p> <p>Emissies kunnen gerapporteerd of geschat zijn.</p> <p>Dit is onderdeel van het MVB-beleid van StiPP.</p> <p>Toegepast op aandelen en bedrijfsobligaties.</p>	
	4. Blootstelling aan ondernemingen die actief zijn in de sector fossiele brandstoffen	Aandeel beleggingen in ondernemingen die actief zijn in de sector fossiele brandstoffen	3,1%	2,9%	De indicator geeft weer in hoeverre de beleggingsportefeuille wordt blootgesteld aan bedrijven die actief zijn in de fossiele brandstoffen sector.	De meest CO ₂ -intensieve bedrijven zoals kolenbedrijven (omzetgrens 10%) en teerzand (omzetgrens 0%) worden uitgesloten in de portefeuille. Daarnaast wordt een best-in-class beleid gevoerd in bepaalde

					<p>Fossiele brandstoffen zijn een belangrijke oorzaak van klimaatverandering. Een hoger percentage geeft een hogere / lagere blootstelling weer aan fossiele brandstoffen.</p> <p>Dit is onderdeel van het MVB-beleid van StiPP.</p> <p>Toegepast op aandelen en bedrijfsobligaties.</p>	<p>beleggingscategorieën waaronder aandelen zodat de minst duurzame bedrijven worden gemeden. Het fonds moedigt een selectie van bedrijven via de dialoog aan om klimaatplannen in lijn met internationale standaarden op te stellen. Daarbij wordt ook het stemrecht op aandeelhaandeelhouders gebruikt.</p>
5. Aandeel verbruik en opwekking niet-hernieuwbare energie	Aandeel verbruik van niet-hernieuwbare energie en opwekking van niet-hernieuwbare energie van ondernemingen waarin is belegd, uit niet-hernieuwbare energiebronnen, ten opzichte van hernieuwbare energiebronnen, uitgedrukt als percentage van de totale energiebronnen	70,3	75,5	<p>De indicator geeft weer in hoeverre de beleggingsportefeuille wordt blootgesteld aan bedrijven die actief zijn in het verbruik en opwekking van niet-hernieuwbare energie.</p> <p>Niet-hernieuwbare energie kan bestaan uit fossiele brandstoffen, die een belangrijke oorzaak zijn van klimaatverandering.</p> <p>Een lager percentage geeft een lagere blootstelling weer van de beleggingsportefeuille aan bedrijven die niet-hernieuwbare energie verbruiken en opwekken.</p>	<p>In 2023 is niet actief gestuurd op deze indicator. Wel worden kolenbedrijven met een omzetgrens van >10% uitgesloten.</p> <p>Tevens voorziet StiPP voor 2024 geen wijzigingen op dit onderdeel.</p>	

					Dit is onderdeel van het MVB-beleid van StiPP en wordt toegepast op aandelen en bedrijfsobligaties.	
6. Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten	Energieverbruik in GWh per miljoen EUR aan inkomsten van ondernemingen waarin is belegd, per sector met grote klimaateffecten – NACE sectie code A (Landbouw, bosbouw en visserij)	0,4	0,7		De indicator geeft de energie-efficiëntie weer van sectoren die een grote impact hebben op het klimaat, weergegeven in het energieverbruik (in GWh) per miljoen EUR aan inkomsten van ondernemingen waarin is belegd.	Uitsluiten van kolenbedrijven met een omzetgrens van 10%. Daarnaast wordt een best-in-class beleid gevoerd in beleggingscategorieën voor aandelen zodat de minst duurzame bedrijven worden uitgesloten.
	Energieverbruik in GWh per miljoen EUR aan inkomsten van ondernemingen waarin is belegd, per sector met grote klimaateffecten – NACE sectie code B (Winning van delfstoffen)	1,1	1,9		Een lager (hoger) verbruik duidt dat de beleggingsportefeuille een lagere (hogere) blootstelling heeft aan sectoren die een negatieve impact hebben op het klimaat en relatief veel energie verbruiken.	
	Energieverbruik in GWh per miljoen EUR aan inkomsten van ondernemingen waarin is belegd, per sector met grote klimaateffecten – NACE sectie code C (Industrie)	0,5	0,9		Dit is onderdeel van het MVB-beleid van StiPP en wordt toegepast op aandelen en bedrijfsobligaties.	
	Energieverbruik in GWh per miljoen EUR aan inkomsten van ondernemingen waarin is belegd, per sector met grote klimaateffecten – NACE sectie code D (Productie en distributie)	2,1	1,9			

		van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht)				
		Energieverbruik in GWh per miljoen EUR aan inkomsten van ondernemingen waarin is belegd, per sector met grote klimaateffecten – NACE sectie code E (Distributie van water; afval en afvalwaterbeheer en sanering)	2,3	1,0		
		Energieverbruik in GWh per miljoen EUR aan inkomsten van ondernemingen waarin is belegd, per sector met grote klimaateffecten – NACE sectie code F (Bouwnijverheid)	0,1	0,2		
		Energieverbruik in GWh per miljoen EUR aan inkomsten van ondernemingen waarin is belegd, per sector met grote klimaateffecten – NACE sectie code G (Groot- en detailhandel; reparatie van auto's en motorfietsen)	0,1	0,1		
		Energieverbruik in GWh per miljoen EUR aan inkomsten van ondernemingen waarin is belegd, per sector met grote klimaateffecten – NACE sectie code H (Vervoer en opslag)	0,7	0,7		

		Energieverbruik in GWh per miljoen EUR aan inkomsten van ondernemingen waarin is belegd, per sector met grote klimaateffecten – NACE sectie code L (Exploitatie van en handel in onroerend goed)	0,7	0,9		
Biodiversiteit	7. Activiteiten met negatieve gevolgen voor biodiversiteitsgevoelige gebieden	Aandeel beleggingen in ondernemingen met vestigingen/activiteiten in of bij biodiversiteitsgevoelige gebieden wanneer de activiteiten van die ondernemingen negatieve gevolgen voor die gebieden hebben	0,1%	0,0%	<p>De indicator geeft de blootstelling van de beleggingsportefeuille weer aan bedrijven die vestigingen/activiteiten hebben met een negatieve impact op de nabije biodiversiteitsgevoelige gebieden.</p> <p>Een hogere waarde duidt op een grotere negatieve impact op de biodiversiteit door ondernemingen in de beleggingsportefeuille.</p> <p>Dit is geen onderdeel van het MVB-beleid van StiPP.</p>	<p>In 2023 is niet actief gestuurd op deze indicator.</p> <p>Wel ziet StiPP dat biodiversiteit een steeds belangrijker onderwerp wordt, ook in de beleggingsportefeuille. In de toekomst kan het fonds kiezen een biodiversiteitsbeleid te formuleren. Hiervoor is nader onderzoek nodig.</p>
Water	8. Emissies in water	Door de ondernemingen waarin is belegd veroorzaakte emissies in water (in ton) per miljoen EUR aan beleggingen, uitgedrukt als gewogen gemiddelde	56,7 ton/belegd vermogen in miljoen euro	21,2 ton/belegd vermogen in miljoen euro	De indicator geeft de blootstelling van de beleggingsportefeuille weer aan bedrijven met veroorzaakte wateremissies.	In 2023 is niet actief gestuurd op deze indicator, maar in lijn met het algemene beleid van het fonds worden de volgende instrumenten gebruikt: uitsluiten, stemmen en engagement.

					<p>Een hogere waarde duidt op een grotere negatieve impact op de leefomgeving via wateruitstoot door ondernemingen in de beleggingsportefeuille.</p> <p>Dit is geen onderdeel van het MVB-beleid van StiPP.</p>	<p>Deze instrumenten kunnen rekening houden met blootstelling aan gebieden met hoge veroorzaakte wateremissies. Tevens voorziet StiPP voor 2024 geen wijzigingen op dit onderdeel.</p>
Afval	9. Aandeel gevaarlijk afval en radioactief afval	Door de ondernemingen waarin is belegd, geproduceerd gevaarlijk afval en radioactief afval (in ton) per miljoen EUR aan beleggingen, uitgedrukt als gewogen gemiddelde	0,8	0,7	<p>De indicator geeft de blootstelling van de beleggingsportefeuille weer aan bedrijven die betrokken zijn bij de productie van gevaarlijk afval en radioactief afval.</p> <p>Een hogere waarde duidt op een grotere negatieve impact op de leefomgeving via de productie van gevaarlijk afval en radioactief afval door ondernemingen in de beleggingsportefeuille.</p> <p>Dit is geen onderdeel van het MVB-beleid van StiPP.</p>	<p>In 2023 is niet actief gestuurd op deze indicator, maar in lijn met het algemene beleid van het fonds worden de volgende instrumenten gebruikt: uitsluiten, stemmen en engagement.</p> <p>Tevens voorziet StiPP voor 2024 geen wijzigingen op dit onderdeel.</p>
INDICATOREN VOOR SOCIALE THEMA'S EN ARBEIDSONDIGHEDEN, EERBIEDIGING VAN DE MENSENRECHTEN, EN BESTRIJDING VAN CORRUPTIE EN ONKOPING						
Sociale thema's en arbeidsomstandigheden	10. Schendingen van de beginselen van het VN	Schendingen van de beginselen van het VN	0,0%	0,0%	Deze indicator geeft weer of ondernemingen	Screening op VN Global Compact en uitsluiting

	Global Compact of van de richtsnoeren voor multinationale ondernemingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)	Global Compact of van de richtsnoeren voor multinationale ondernemingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)			<p>in de beleggingsportefeuille betrokken zijn geweest bij schendingen van de beginselen van het VN Global Compact of van de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen. Zoals betrokkenheid bij het schenden van mensenrechten of arbeidsrechten.</p> <p>Een lagere waarde duidt op een kleinere negatieve impact op de sociale omgeving door schendingen van de richtsnoeren door ondernemingen in de beleggingsportefeuille.</p> <p>Dit is onderdeel van het MVB-beleid van StiPP.</p> <p>Toegepast op aandelen en bedrijfsobligaties.</p>	van bedrijven die deze richtsnoeren schenden. Daarnaast gaat het fonds via de (fiduciair) vermogensbeheerder in dialoog met een selectie van bedrijven die internationale normen schenden of dreigen te schenden als gevolg van bijvoorbeeld een sterke verslechtering.
	11. Ontbreken van procedures en compliancemechanismen voor het monitoren van de naleving van de beginselen van het VN Global Compact en de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen	Aandeel beleggingen in ondernemingen zonder een beleid voor het monitoren van de naleving van de beginselen van het VN Global Compact en de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen of zonder	30,6%	24,3%	De indicator geeft weer dat bedrijven in de beleggingsportefeuille vatbaarder kunnen zijn voor van het schenden van de VN Global Compact-beginselen en de OESO-richtsnoeren, omdat zij hier geen	Het fonds sluit bedrijven uit die de VN Global Compact schenden. Daarom is het belangrijk dat goede processen binnen het bedrijf bestaan om aan deze beginselen te voldoen.

		regelingen voor de afhandeling van klachten waarmee schendingen van die VN-beginselen of OESO-richtsnoeren kunnen worden aangepakt			<p>beleid hebben om erop te monitoren.</p> <p>Een hogere waarde duidt op een hogere blootstelling aan negatieve impact op de sociale omgeving door het ontbreken van monitoring van de schendingen van de richtsnoeren door ondernemingen in de beleggingsportefeuille.</p> <p>Dit is onderdeel van het MVB-beleid van StiPP en wordt toegepast op aandelen en bedrijfsobligaties.</p>	
12. Niet-gecorrigeerde loonkloof tussen mannen en vrouwen	Gemiddelde niet-gecorrigeerde loonkloof tussen mannen en vrouwen bij ondernemingen waarin is belegd	15,4	13,3	<p>Deze indicator is een duiding voor de mogelijke ongelijkheid in beloning tussen mannen en vrouwen in ondernemingen van de beleggingsportefeuille.</p> <p>Een hogere waarde duidt op een grotere negatieve impact op de sociale omgeving door de ongelijkheid van de beloning tussen mannen en vrouwen door ondernemingen in de beleggingsportefeuille.</p>	<p>In 2023 is niet actief gestuurd op deze indicator, maar in lijn met het algemene beleid van het fonds wordt de volgende maatregel genomen: Stembeleid: ondersteuning van aandeelhoudersvoorstellen voor gelijke beloning van mannen en vrouwen.</p> <p>Tevens voorziet StiPP voor 2024 geen wijzigingen op dit onderdeel.</p>	

					Geen specifiek onderdeel van het MVB-beleid.	
	13. Genderdiversiteit raad van bestuur	Gemiddelde verhouding tussen aantal vrouwelijke en mannelijke leden in de raad van bestuur van ondernemingen waarin is belegd, uitgedrukt als percentage van alle leden in de raad van bestuur	33,4	30,2	<p>De indicator geeft de (gender)diversiteit van de bestuursraden weer in ondernemingen van de beleggingsportefeuille.</p> <p>Een hogere waarde duidt op een potentiële grotere negatieve impact op de sociale omgeving door de relatief lage / hoge (gender)diversiteit in de bestuursraden van de ondernemingen in de beleggingsportefeuille.</p> <p>Dit is geen specifiek onderdeel van het MVB-beleid van StiPP.</p>	In 2023 is niet actief gestuurd op deze indicator, maar in lijn met het algemene beleid van het fonds wordt de volgende maatregelen genomen: Stembeleid: stemmen tegen bijvoorbeeld de herbenoeming van de voorzitter een bestuursraad als er geen vrouwelijke bestuursleden zijn. Beheerder houdt hierbij rekening met lokale wet- en regelgeving en corporate governance codes.
	14. Blootstelling aan controversiële wapens (antipersoneelsmijnen, clustermunitie, chemische wapens en biologische wapens)	Aandeel beleggingen in ondernemingen die zijn betrokken bij de productie of verkoop van controversiële wapens	0,0%	0,0%	De indicator geeft de blootstelling aan controversiële wapens weer door bedrijven die betrokken zijn bij de productie of verkoop van controversiële wapens in de beleggingsportefeuille. Controversiële wapens worden gezien als schadelijk voor de sociale omgeving door het gebruik ervan.	StiPP sluit bedrijven met betrokkenheid bij controversiële wapens uit.

					<p>Een lagere waarde van de indicator duidt op een lagere blootstelling van de negatieve impact op de sociale omgeving door het gebruik van de wapens.</p> <p>Onderdeel van het MVB-beleid.</p> <p>Toegepast op aandelen en bedrijfsobligaties.</p>	
Indicatoren voor beleggingen in overheden en supranationale instellingen						
Indicator ongunstige effecten op duurzaamheid		Parameter	Effecten 2023	Effecten 2022	Toelichting	Genomen maatregelen en voor de volgende referentieperiode geplande maatregelen en vastgestelde streefdoelen
Ecologisch	15. BKG-intensiteit	BKG-intensiteit landen waarin is belegd	323,4 ton/BBP in miljoen euro	267,5 ton/BBP in miljoen euro	De BKG-intensiteit is de hoeveelheid de BKG-emissies van de beleggingsportefeuille uitgedrukt in het BBP van de landen. Het laat de BKG-intensiteit zien	In 2023 is niet actief gestuurd op deze indicator. Tevens voorziet StiPP voor 2024 geen wijzigingen op dit onderdeel.

					<p>van de landen in de beleggingsportefeuille. Deze indicator wordt verkregen door de BKG-emissies van de landen te delen door hun BBP, en te aggregeren naar portefeuilleniveau.</p> <p>Een hogere BKG-intensiteit duidt op meer BKG-uitstoot per EUR miljoen BBP van de landen in de beleggingsportefeuille.</p> <p>Emissies kunnen gerapporteerd of geschat zijn.</p> <p>Dit is geen onderdeel van het MVB-beleid van StiPP.</p>	
Sociaal	16. Landen waarin is belegd met schendingen van sociale rechten	Aantal landen waarin is belegd met schendingen van sociale rechten (absoluut aantal en relatief aantal gedeeld door alle landen waarin is belegd), als bedoeld in internationale verdragen en overeenkomsten, beginselen van de Verenigde Naties en, in voorkomend geval, nationaal recht	5,3% Absoluut 0,1% Relatief	2,0%	<p>Deze indicator geeft de blootstelling van de beleggingsportefeuille aan landen weer die sociale rechten schenden (zoals bedoeld in internationale verdragen en overeenkomsten, beginselen van de Verenigde Naties en, in voorkomend geval, nationaal recht). Percentage van de beleggingen dat vertegenwoordigd wordt</p>	StiPP hanteert een landenbeleid waarbij beleggingen in staatsobligaties van landen worden uitgesloten in geval van ernstige schendingen op het gebied van mensenrechten, arbeidsrechten en corruptie, of als landen onderhevig zijn aan sancties van de VN Veiligheidsraad of de Europese Unie.

					<p>door landen die onderwerp zijn van EU-sancties als gevolg van schendingen van sociale rechten.</p> <p>Een hogere waarde duidt op een grotere negatieve impact op de sociale omgeving door schendingen van landen van sociale rechten.</p> <p>Dit is onderdeel van het MVB-beleid van StiPP.</p> <p>Toegepast op staatsobligaties</p>	<p>Het landenbeleid sluit landen uit in de laagste 10% van de Solability Resource Intensity Ranking (E), de top10 slechts presenterende landen met een score van 5 en 5+ op de ITUC Global Rights Index (S), en “autoritaire” landen volgens de Economist Intelligence Unit (EIU) Democracy Index (G).</p>
INDICATOREN VOOR BELEGGINGEN IN VASTGOEDACTIVA						
Indicator ongunstige effecten op duurzaamheid		Parameter	Effecten 2023	Effecten 2022	Toelichting	Genomen maatregelen en voor de volgende referentieperiode geplande maatregelen en vastgestelde streefdoelen
Fossiele brandstoffen	17. Blootstelling aan fossiele brandstoffen via vastgoedactiva	Aandeel beleggingen in vastgoedactiva die een rol spelen bij het winnen, opslaan, vervoeren, of produceren van fossiele brandstoffen	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	De indicator geeft weer in hoeverre de beleggingsportefeuille wordt blootgesteld aan vastgoedbedrijven die een rol spelen bij het winnen, opslaan, vervoeren of produceren van fossiele brandstoffen.	In 2023 is niet actief gestuurd op deze indicator.

					<p>Dit is geen onderdeel van het MVB-beleid van StiPP.</p> <p>Over het jaar 2022 en 2023 is nog geen data beschikbaar voor de indicatoren voor de vastgoedactiva. StiPP is via de fiduciair vermogensbeheerder in dialoog met de vastgoedbeheerders en dataprovider in deze sector om de datavoorziening in orde te brengen. Het fonds streeft ernaar deze informatie bij de volgende rapportage (over 2024) beschikbaar te hebben.</p>	
Energie-efficiëntie	18. Blootstelling aan energie-inefficiënte vastgoedactiva	Aandeel beleggingen in energie-inefficiënte vastgoedactiva	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	<p>De indicator geeft weer in hoeverre de beleggingsportefeuille wordt blootgesteld aan vastgoedbedrijven met energie-efficiënte vastgoedactiva.</p> <p>De waarde is n.v.t., maar geeft de blootstelling weer aan vastgoedbedrijven met energie-efficiënte vastgoedactiva.</p>	Zie de toelichting op de genomen maatregelen bij PAI 17: <i>Blootstelling aan fossiele brandstoffen via vastgoedactiva.</i>

					Dit is geen onderdeel van het MVB-beleid van StiPP.	
AANVULLENDE INDICATOREN VOOR BELANGRIJKSTE ONGUNSTIGE EFFECTEN OP DUURZAAMHEIDSFACTOREN						
Klimaat- en andere milieu-indicatoren: Emissies	4. Beleggingen in ondernemingen zonder initiatieven voor koolstofemissiereductie	Aandeel beleggingen in ondernemingen zonder initiatieven voor koolstofemissiereductie die aansluiten bij de Overeenkomst van Parijs beogen	15,6%	19,0%	<p>De indicator geeft weer in hoeverre de beleggingsportefeuille wordt blootgesteld aan ondernemingen zonder initiatieven voor koolstofemissiereductie die aansluiten bij de doelen van het Klimaatakkoord.</p> <p>Een lagere waarde duidt op een lagere blootstelling aan bedrijven die geen doelstellingen hebben die in lijn met de doelen van het Klimaatakkoord zijn.</p> <p>Dit is onderdeel van het MVB-beleid van StiPP en wordt toegepast op aandelen en bedrijfsobligaties.</p>	Het fonds screent of de reductie-doelstellingen van de bedrijven in de beleggingsportefeuille in lijn zijn met het klimaatakkoord van Parijs. Het fonds gaat in dialoog met een selectie van bedrijven waarvan de reductie-doelstellingen onvoldoende zijn en moedigt deze bedrijven via de dialoog aan om hun klimaatplannen in lijn met internationale standaarden op te stellen.
Sociale thema's en Arbeidsomstandigheden: Mensenrechten	14. Aantal geconstateerde gevallen van ernstige mensenrechtenproblemen en -schendingen	Aantal ernstige mensenrechtenproblemen en -schendingen die verband houden met de ondernemingen waarin is belegd, op basis van een gewogen gemiddelde	0	0	Deze indicator geeft weer of ondernemingen in de beleggingsportefeuille betrokken zijn bij ernstige mensenrechten schendingen.	Screening op VN Global Compact en OESO-richtsnoeren Screening en uitsluiting van bedrijven die deze richtsnoeren schenden. Zie ook de toelichting op de genomen maatregelen

					<p>Een lagere waarde duidt op een kleinere negatieve impact op de sociale omgeving door betrokkenheid bij schendingen van mensenrechten door ondernemingen in de beleggingsportefeuille.</p> <p>Dit onderdeel van het MVB-beleid van StiPP en wordttoegepast op aandelen en bedrijfsobligaties.</p>	<p>bij PAI 16: <i>Landen waarin is belegd met schendingen van sociale rechten.</i></p>
Voor beleggingen in overheden en supranationale instellingen: Groene effecten	17. Aandeel obligaties die niet zijn uitgegeven op grond van Uniewetgeving inzake ecologisch duurzame obligaties	Aandeel obligaties die niet zijn uitgegeven op grond van Uniewetgeving inzake ecologisch duurzame obligaties	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	<p>Deze indicator geeft weer welk deel van de obligaties in de beleggingsportefeuille niet zijn uitgegeven als ecologisch duurzame obligaties.</p> <p>Dit is onderdeel van het MVB-beleid van StiPP en wordttoegepast op (bedrijfs)obligaties.</p>	Het fonds belegt een deel van de vastrentende waarden in groene obligaties.
Voor beleggingen in vastgoedactiva: Broeikasgasemissies	18. BKG-emissies	Door vastgoedactiva veroorzaakte BKG-emissies scope 1, 2, 3 en totaal	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar	<p>Vastgoedactiva veroorzaakte BKG-emissies betreffen de hoeveelheid directe en indirect BKG-emissies (scope 1, 2 en 3) die vastgoed ondernemingen uitstoten door de uitoefening van hun bedrijfsactiviteiten.</p>	<p>StiPP rapporteert jaarlijks over de emissies scope 1 en 2 (gecombineerd) van de vastgoedactiva. Dit is niet het geval voor scope 3.</p> <p>Zie ook de toelichting op de genomen maatregelen bij PAI 17: <i>Blootstelling aan fossiele brandstoffen via vastgoedactiva.</i></p>

					<p>Emissies kunnen gerapporteerd of geschat zijn.</p> <p>Lagere BKG-emissies duiden op minder absolute BKG-uitstoot door vastgoedondernemingen van de de beleggingsportefeuille.</p> <p>Dit is geen onderdeel van het MVB-beleid van StiPP.</p>	
--	--	--	--	--	---	--

Beschrijving van het beleid voor de identificatie en prioritering van de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren

In lijn met de voorkeuren van de deelnemers heeft StiPP binnen het MVB-beleid de thema's klimaat, duurzame energie én gezondheid en welzijn als belangrijkste duurzaamheidsthema's geïdentificeerd. Het MVB-beleid is hier te vinden: [mvb-beleid.pdf \(stippensioen.nl\)](https://www.stippensioen.nl/mvb-beleid.pdf). Dit beleid is vastgesteld op 16 december 2022 (en opnieuw geactualiseerd en vastgesteld op 9 november 2023) en valt, inclusief de uitvoering, onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het fonds. StiPP wil de negatieve impact op deze duurzaamheidsthema's, ook wel factoren, voorkomen en beperken. Om de meest negatieve impact op deze thema's te selecteren houdt het fonds rekening met financiële materialiteit, met waarschijnlijkheid en met de mogelijkheden tot maatregelen. StiPP ontvangt hierbij ieder kwartaal ESG-inzichten van haar fiduciair vermogensbeheerder. De beleggingen zijn hierbij gescreend en gescoord op controversieel gedrag (zoals schending van United Nations Global Compact Principles (UNGC), de Internationale Labour Organisation's (ILO) Conventions en de United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights (UNGPBHR)), controversiële producten (wapens en tabak), en de uitstoot van CO2. Bij de screening wordt door de dataprovider rekening gehouden met verschillende gradaties van waarschijnlijkheidskansen, de mate van potentiële negatieve impact en daarmee de mate van onomkeerbaarheid. Hierdoor heeft het fonds inzicht in de duurzaamheidsprestaties van de portefeuilles en ook waar de grootste waarschijnlijkheid voor ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren van de beleggingen ligt en hoe materieel deze zijn.

Bijvoorbeeld voor het thema klimaat acht StiPP CO2-uitstoot als een van de grootste negatieve impacts op klimaatverandering binnen de beleggingsportefeuille door de bijdrage ervan aan de opwarming van de aarde, zoals in kaart gebracht door de IPCC. Uitstoot komt terug in vrijwel alle vormen van bedrijfsvoering en diensten en heeft daarmee een grote waarschijnlijkheid binnen bijna alle onderdelen van de beleggingsportefeuille. Daarnaast zijn voor het terugdraaien van uitstoot maatregelen nodig die over langere termijn pas in werking treden en/of effectief zijn.

Om negatieve impact op deze specifieke duurzaamheidsthema's en andere belangrijke duurzaamheidskenmerken te voorkomen, beperken en mitigeren houdt het fonds in het beleggingsproces rekening met duurzaamheidskenmerken zoals milieu-, sociale en bestuurlijke (environmental, social, governmental of 'ESG') factoren. Deze factoren

spelen een rol in het beleggingsproces van StiPP bij het vaststellen van investment cases, bij het selecteren, monitoren en beoordelen van de externe vermogensbeheerders en bij het inrichten, monitoren en aanpassen van de beleggingsportefeuille.

Daartoe heeft StiPP ervoor gekozen om gebruik te maken van:

- Een uitsluitingenbeleid dat gericht is op het uitsluiten van schenders van de UNGC, controversiële wapens en kolen, schenders van de UN Guiding Principles en het landenbeleid. Dit zijn onder de SFDR-wetgeving ook specifiek belangrijkste negatieve impact-indicatoren. Daarnaast kunnen bedrijven ook worden uitgesloten omdat het bedrijfsmodel niet aansluit bij de beleggingsovertuigingen van het fonds. Een voorbeeld is de uitsluiting van bedrijven betrokken bij de productie, distributie of verkoop van tabak.
- Een klimaatdoelstelling om de CO₂-voetafdruk (scope 1 en 2) te verkleinen in lijn met de Climate Transition Benchmark (CTB). Dat wil zeggen dat bij aanvang de gemiddelde emissies 30% lager moeten zijn dan de referentiebenchmark en de emissie vervolgens elk jaar met 7% moeten dalen. Het jaar 2019 is het referentiejaar. Door het meten van de CO₂-voetafdruk en deze te vergelijken met het referentiejaar monitort het fonds de realisatie van de reductiedoelstelling. Mocht dit niet het geval zijn, dan zal gekeken worden naar additionele maatregelen om de reductie in lijn te brengen met de reductiedoelstelling.
- Het uitsluiten van beleggingen in CO₂-intensieve sectoren zoals die van kolenmijnen en teerzanden.
- Het steunen van en bijdragen aan collectieve engagements zoals Climate Action 100+.

Daarnaast wil StiPP investeringen doen die bijdragen aan maatschappelijke verbeteringen. Deze thema's zijn gebaseerd op de sustainable development goals van de Verenigde Naties (hierna: 'SDG's'). StiPP hanteert de Global Compact van de Verenigde Naties (hierna: 'UNGC') als uitgangspunt. De SDG's zijn duurzame ontwikkelingsdoelen en worden vooral gezien als positieve aanvulling op duurzaamheidsfactoren.

Voor een beschrijving van de methodologieën om de belangrijkste ongunstige effecten vast te stellen en te beoordelen met betrekking tot de indicatoren die opgenomen zijn in het MVB-beleid van StiPP, de daarvoor gebruikte databronnen en hoe rekening wordt gehouden met de waarschijnlijkheid van het optreden en van de ernst (identificatie en prioritering) wordt verwezen naar het MVB-beleid. Ook de in het kader van SFDR artikel 8 verstrekte productinformatie op de website beschrijft onder andere de betreffende methodologieën en de gebruikte databronnen. Extern aangeleverde ESG-data zijn voortdurend in ontwikkeling en in zekere mate subjectief. Op onze website (optioneel link) geven we een toelichting hierop. Ontwikkelingen in data en methoden van dataproviders kunnen grote verschillen (ofwel grote foutmarge) veroorzaken. Deze informatie is hier te vinden: [sfd-precontractuele-informatieverschaffing-stipp.pdf \(stippensioen.nl\)](#)

Engagementbeleid

StiPP gaat in gesprek met een selectie van bedrijven waar het (potentiële) negatieve impacts heeft geïdentificeerd. Indicatoren die onder andere gebruikt worden om negatieve impact te identificeren zijn: PAI 1 'BKG-emissies', PAI 4 'Blootstelling aan ondernemingen actief in de sector fossiele brandstoffen' en PAI 10 'Schendingen van de beginselen van het VN Global Compact Engagement'. De gesprekken worden gevoerd met de volgende doelstellingen:

- De negatieve impact moet worden beëindigd;
- De onderneming moet zorgen voor herstel en/of verhaal voor benadeelden;
- De onderneming moet voldoende maatregelen nemen om toekomstige incidenten te voorkomen;

- De onderneming moet transparant zijn over de genomen maatregelen.
- Daarbij richt het fonds zich in het bijzonder op ESG-onderwerpen die:
  - Financieel materieel zijn;
  - De meest ernstige negatieve impact voor samenleving en milieu veroorzaken;
  - Voor de deelnemers van belang zijn, en dus aansluiten bij de thema's van StiPP

De engagementactiviteiten van StiPP zijn uitbesteed aan de fiduciair vermogensbeheerder en aan externe vermogensbeheerders. Zij voeren primair de dialoog met de ondernemingen en bij overlappende onderwerpen wordt samengewerkt met andere aandeelhouders via bijvoorbeeld Climate Action 100+. Als onderdeel van de dialoog worden tijdsgebonden afspraken gemaakt en wordt de voortgang gemonitord. Afhankelijk van de aard van de dialoog duurt deze vaak drie tot vijf jaar. Het engagementtraject wordt als succesvol beoordeeld als alle tijdsgebonden doelen bereikt zijn. Wanneer ondernemingen niet binnen de vooraf gestelde termijn naar tevredenheid reageren, kan worden besloten om op de aandeelhoudersvergadering te stemmen tegen het management of voor aandeelhoudersresoluties. Wanneer de engagement is mislukt en er geen zicht op verbetering is, kan besloten worden afscheid te nemen van de belegging (uitsluiting). Het is ook mogelijk dat de positie al gedurende de dialoog wordt afgebouwd door de uitsluitingscriteria van het fonds op basis van schending van VN Global Compact en ESG-ratings. In het MVB-jaarverslag wordt jaarlijks door StiPP verantwoording afgelegd over de engagementactiviteiten.

Verwijzingen naar internationale normen

Het fonds belegt in ondernemingen die 'praktijken van een goed bestuur' volgen. StiPP onderschrijft de Guiding Principles on Business and Human Rights van de Verenigde Naties en stemt daar haar beleggingen op af. De tien Guiding Principles van de VN vormen een raamwerk voor praktijken van goed bestuur op het gebied van mensenrechten, arbeidsomstandigheden, milieu en anti-corruptie.

StiPP verwacht eveneens van de fiduciaire vermogensbeheerder en vermogensbeheerders, en van ondernemingen waarin wordt belegd dat zij in overeenstemming met deze internationale standaarden handelen en dit publiekelijk kenbaar maken. In lijn met het MVB-beleid zijn deze internationale richtlijnen vertaald naar specifieke criteria waar de beleggingsportefeuille op wordt gescreend. Voor deze vertaling maakt het StiPP gebruik van een methodologie van MSCI ESG Research: MSCI ESG Controversies. Eventuele schendingen worden aangeduid met rode vlaggen. De reikwijdte van de dekking beslaat vrijwel alle beursgenoteerde beleggingen (oftewel aandelen en bedrijfsobligaties). Deze screening ondersteunt de identificatie van materiële duurzaamheidsrisico's en wordt gebruikt voor de implementatie van de uitsluitingscriteria van het fonds.

Historische vergelijking

Het huidige rapport over 2023 maakt het mogelijk om een vergelijking te maken met 2022. In deze paragraaf wordt voor de PAI's waar voor beide jaren data beschikbaar is een historische toelichting gegeven. Omdat enkele PAI's met elkaar samenhangen, worden de PAI's per duurzaamheidsonderdeel samengebracht: klimaat, milieu en sociale

thema's. Daarnaast laten we de categorie overheden en supranationale instellingen apart zien. Een historische vergelijking is voor de categorie vastgoed helaas niet mogelijk door het gebrek aan geschikte data.

Klimaat

- **PAI's 1-3 - Broeikasgassen:** de broeikasgassen (BKG) (scope 1 en 2) in de beleggingsportefeuille zijn gedaald in 2023 ten opzichte van 2022, voor scope 3 is sprake van een stijging. De voornaamste redenen hiervoor zijn een portefeuille-aanpassing en de groei van het vermogen van de beleggingsportefeuille. Het fonds neemt maatregelen om de broeikasgassen te reduceren. Zie hiervoor de toelichting op de PAI's hierboven.
- **PAI 4 - Blootstelling aan ondernemingen die actief zijn in de sector fossiele brandstoffen:** de indicator is gestegen in 2023 ten opzichte van 2022. De voornaamste reden(en) hiervoor is de portefeuilleconstructie. Het fonds neemt maatregelen om de indicator te verbeteren. Zie hiervoor de toelichting op de PAI's hierboven.
- **PAI 5 - Aandeel verbruik en opwekking niet-hernieuwbare energie:** de indicator is gedaald in 2023 ten opzichte van 2022. De voornaamste reden hiervoor is een portefeuille-aanpassing die positief uitpakt. Het fonds neemt maatregelen om de indicator te verbeteren. Zie hiervoor de toelichting op de PAI's hierboven.
- **PAI 6 - Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaateffecten:** de indicator is voor sommige sectoren gedaald en voor andere gestegen in 2023 ten opzichte van 2022. De voornaamste redenen hiervoor zijn de marktontwikkelingen. Het fonds neemt maatregelen om de indicator te verbeteren. Zie hiervoor de toelichting op de PAI's hierboven.
- **Tabel 2 / PAI 4 - Beleggingen in ondernemingen zonder initiatieven voor koolstofemissiereductie:** de indicator is verbeterd in 2023 ten opzichte van 2022. De voornaamste redenen hiervoor zijn een portefeuille-aanpassing en de marktontwikkelingen. Het fonds neemt maatregelen om de indicator te verbeteren. Zie hiervoor de toelichting op de PAI's hierboven.

Milieu (biodiversiteit, water, afval)

- **PAI 7 - Biodiversiteit - Activiteiten met negatieve gevolgen voor biodiversiteitsgevoelige gebieden:** de indicator is nagenoeg nul gebleven in 2023. De voornaamste reden hiervoor is dat de databeschikbaarheid van bedrijven enigszins is toegenomen. Naarmate het inzicht op deze PAI toeneemt (en dit zal komende jaren gebeuren) zal de indicator eerst stijgen waarna het pensioenfonds zal kunnen overwegen om hierop bij te sturen.
- **PAI 8 - Water - Emissies in water:** de indicator is gestegen in 2023 ten opzichte van 2022. De voornaamste reden hiervoor is de verbeterde beschikbaarheid van data van bedrijven over hun watergebruik. Naarmate het inzicht op deze PAI toeneemt (en dit zal komende jaren gebeuren) zal de indicator eerst stijgen waarna het pensioenfonds zal kunnen overwegen om hierop bij te sturen.
- **PAI 9 - Afval - Aandeel gevaarlijk afval en radioactief afval:** de indicator is nagenoeg gelijk gebleven in 2023 ten opzichte van 2022. De voornaamste reden hiervoor zijn de marktontwikkelingen, die negatief uitpakken. Het pensioenfonds stuurt niet actief op deze indicator.

Sociale thema's en arbeidsomstandigheden

- **PAI 10 - Schendingen van de beginselen van het VN Global Compact of van de richtsnoeren voor multinationale ondernemingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO):** de indicator is onveranderd in 2023 ten opzichte van 2022. Zie hiervoor de toelichting op de PAI's hierboven.
- **PAI 11 - Ontbreken van procedures en compliancemechanismen voor het monitoren van de naleving van de beginselen van het VN Global Compact en de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen:** de indicator is gestegen in 2023 ten opzichte van 2022. De voornaamste reden hiervoor zijn de marktontwikkelingen, die negatief uitpakken. Het fonds neemt maatregelen om de indicator te verbeteren. Zie hiervoor de toelichting op de PAI's hierboven.

- **PAI 12** - *Niet-gecorrigeerde loonkloof tussen mannen en vrouwen*: de indicator is gestegen in 2023 ten opzichte van 2022. Het fonds heeft beperkte directe invloed op deze indicator, maar kan via het uitvoeren van het stembeleid enigszins positief bijdragen aan het verminderen van de loonkloof en doet dit waar mogelijk.
- **PAI 13** - *Genderdiversiteit raad van bestuur* de indicator is gestegen in 2023 ten opzichte van 2022. De voornaamste reden hiervoor zijn de marktontwikkelingen. Het fonds heeft beperkte directe invloed op deze indicator, maar kan via het uitvoeren van het stembeleid enigszins positief bijdragen aan het verbeteren van genderdiversiteit en doet dit waar mogelijk.
- **PAI 14** - *Blootstelling aan controversiële wapens (antipersoneelsmijnen, clustermunitie, chemische wapens en biologische wapens)*: de indicator is onveranderd en gelijk aan 0 in 2023 ten opzichte van 2022. Zie hiervoor de toelichting op de PAI's hierboven.
- **Tabel 3 / PAI 14** - *Aantal geconstateerde gevallen van ernstige mensenrechtenproblemen en -schendingen*: de indicator is onveranderd in 2023 ten opzichte van 2022. Zie hiervoor de toelichting op de PAI's hierboven.

Overheden en supranationale instellingen

- **PAI 15** - *Broeikasgassen-intensiteit*: de indicator is gestegen in 2023 ten opzichte van 2022. De voornaamste reden hiervoor zijn de marktontwikkelingen, die negatief uitpakken. Het fonds stuurt niet actief op deze indicator, het pensioenfonds heeft (zeer) beperkte invloed op de emissie van overheden.
- **PAI 16** - *Landen waarin is belegd met schendingen van sociale rechten*: de indicator is gedaald in 2023 ten opzichte van 2022. Het pensioenfonds stuurt via het landenbeleid actief op het vermijden van landen met schending van sociale rechten, zoals toegelicht in de tabel hierboven. De definitie van deze PAI is echter niet hetzelfde als het landenbeleid, waardoor er een waarde groter dan nul uit kan komen.